

VERZIÓ

Éles képek

PAULÓ-VARGA ÁKOS

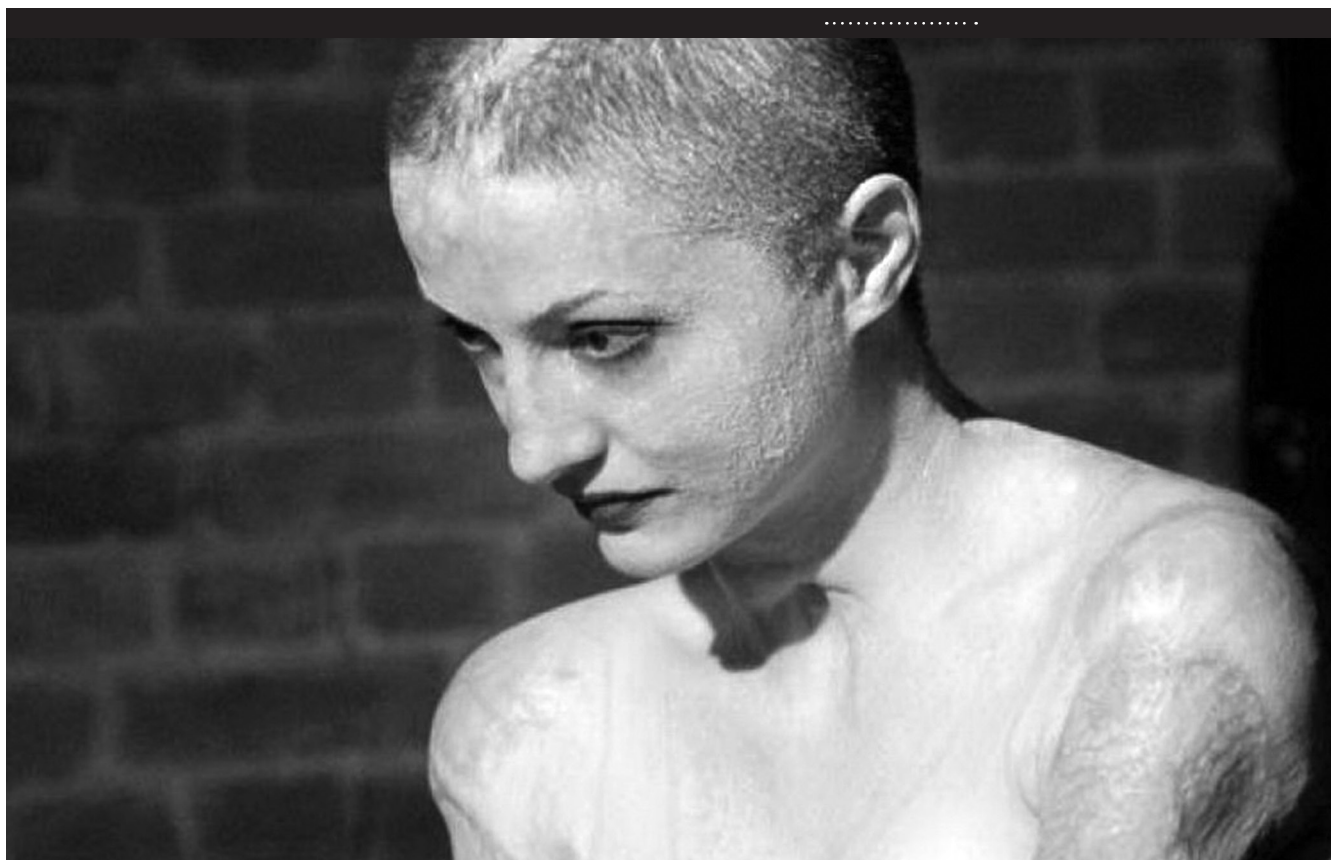
A 16. VERZIÓ DOKUMENTUMFILM-FESZTIVÁLON A TÁRSADALMI-POLITIKAI KRÍZIS-HELYZETEK, VALAMINT AZ ÚJ GENERÁCIÓ VILÁGKÉPE KERÜLTEK KÖZÉPPONTBA.

A világ minden tájáról a fesztiválra érkező dokumentumfilmek által idén is keserű szembenézés várt a szokás szerint népes közönségre; a Verzió Nemzetközi Emberi Jogi Dokumentumfilm Fesztivál programja bővelkedett olyan alkotásokban, melyek kompromisszumot nem ismerő alkotói stratégiák mentén dolgoztak fel aktuális és fajsúlyos történeteket. A válogatás alapját adó emberi jogi témák változatos formában jelentek meg, a humanitárius, gazdasági és ökológiai krízisek, tragikus események gyakran

csak egy nagyobb ívű oknyomozás kiindulópontját jelentették. Jó példa erre a fesztivál idei nyitófilmje, Alexander Nanau a nemzetközi közönségdíjat elnyert *Colectiv*-je, mely a címadó bukaresti szórakozóhelyen 2015-ben történt tüzeset következményeit tárgyalja. A tragédiában 27-en haltak meg, további 37 égési sérült azonban az azt követő hónapokban hunyt el kórházi fertőzések következtében. Nanau két főhős kálváriáját mutatja meg, akik a teljes román politikát és egészségügyi szférát

behálózó korrupció ellen küzdenek. Cătălin Tolontan a Gazeta Sporturilor nevű *sportlap* munkatársaként kezd oknyomozásba (az egyik tüntetésen el is hangzik, hogy már ez az egyszerű tény mennyi mindent elmond a román sajtó állapotáról), míg vele párhuzamosan a tüzesetet követő tüntetéshullám után kinevezett szakértői kormány egészségügyi minisztere, Vlad Voiculescu nyúl bele a politikai darázsfaszékba és próbálja felgöngyöltetni a kórházi fertőzések mögött húzódó háttéralkukat. A korrupciós ügyekkel kapcsolatos nyomozás bemutatásán túl Nanau a tragédia súlyosságát is érzékelteti: amellet, hogy még az elejefőcím előtt egy archív videón láthatjuk a tűz kitörésének pillanatát – a sors fintora, hogy a Goodbye to Gravity nevű metalcore zenekar épp a *The Way We Die* című dalnak a mindent átható korrupcióról szóló sorát játssza, mikor lángra kap a klubban használt rossz minőségű hangszigetelő-anyag – nyomon követi az egyik áldozat, a maradandó égési sérüléseket szenvedett Tedy Ursuleanu rehabilitációját is. A *Colectiv* megrendítő látletet a román politikát rendszer-

Alexander Nanau:
Colectiv
(Tedy Ursuleanu)

szinten átható korrupcióról és hatalmi machinációkról, melyek az egészségügyben emberéleteket követelnek. Tolontan és Voiculescu, valamint munkatársaik folyton falakba ütköznek, amikor a gyanús közbeszerzéseket, a határérték többszörösére hígított fertőtlenítőszereket gyártó cég offshore hátterét vagy épp a politikailag elkötelezett kórházigazgatók kinevezésének ügyét próbálják megvizsgálni, miközben a regnáló politikai és gazdasági elit hol lejárató kampányt folytat ellenük, hol pedig szimplán megfenyegeti őket. A film megrendítő lezárása sem éppen reménykeltő: sem Voiculescu, sem Tolontan erőfeszítései nem lehetnek elegendők a mélyen gyökerező korrupció kigyomlálásához, a bűn kollektív természetű, amennyiben a szociális ellátórendszer operatív működése az önös profitszerzésen alapszik a szakmai szempontok helyett.

Szintén egy egészségügyi krízist választott témául Tuki Jencquel, ám a *Minden rendben* (*Está todo bien*) a *Colectív*hez képest fordított stratégiát követ: a Venezuelában 2013 óta kialakult belpolitikai és gazdasági válság, azon belül is a súlyos gyógyszer- és orvoshiány, valamint a szociális ellá-

Dina Naser:
Apró lelkek

tórendszer összeomlás közeli állapota adja a kiindulópontot, a rendező pedig e folyamatoknak az egyénre gyakorolt hatásait vizsgálja. Láthatunk egy éhbérért robotoló fiatal orvost, Efraímot, aki végső elkeseredésében, sok kortársához hasonlóan az elvándorlásra gondolkodik, egy Francisco nevű aktivistát, aki a kiürült gyógyszerraktárakat próbálja feltölteni, ám ezzel az ország törvényeinek értelmében bűncselekményeket követ el, továbbá egy idős patikus házaspárt, Rosaliát és Carlost, akiknek lába alól mintha kihúzták volna a talajt, amikor nemes egyszerűséggel bedőlt a venezuelai közegészségügy. A *Minden rendben* legerősebb pillanatait azonban két daganatos megbetegedésben szenvedő lány okozza. Mildred és Rebeca nemcsak a rákkal harcolnak, de napi gyógyszerükhez is csak komoly küzdelem árán juthatnak hozzá. A magára hagyott venezuelai középosztály tagjai összefognak: a még élő betegek a gyógyulástól vagy a betegségben elhunytak hozzátartozóitól fű alatt vásárolják a megmaradt orvosságot, hiszen az ellátórendszer az alapvető eszközöket sem biztosítja számukra a gyógyuláshoz. A történet gerincét egy fekete-fehérben

rögzített pszichodráma foglalkozás adja. E jó ütemérzékkel a filmbe illesztett jelenetek során a szereplők újraélik a válsággal és személyes tragédiájukkal kapcsolatos traumáikat a betegség diagnosztizálásától kezdve a hozzátartozóikkal folytatott vitákon át a menjek vagy maradjak kérdéskörrel kapcsolatos dilemmáig. Jencquel filmje a totális reménytelenségből tudósít, a 2016-os forgatás óta bekövetkezett teljes összeomlás pedig utólag is igazolja a *Minden rendben* rideg pesszimizmusát.

A 16. Verzió felemelőbb filmjei, bár szintúgy krízishelyzetekről tudósítottak, gyermekek nézőpontjából mutatták be, hogyan élhetnek eltérő kultúrák gond nélkül egymás mellett, hogyan lehet teljes életet élni az anyaországtól elszakítva. Reeta Huhtanen *Molenbeek istenei* című munkája Brüsszel azon negyedében játszódik, melyet a sajtó a „dzsihád fővárosaként” emleget. A Molenbeek nevű városrészben két hat éves forma fiú között szövődik szoros barátság. Aatos finn bevándorló, míg Aamin Marokkóból érkezett. A világnézetük és vallásaik közötti különbségek azonban nem feszültséget szülnek, hanem épp ellenkezőleg, közös gon-

dolgozásra készítetik a fiúkat a túlvilági entitások mibenlétéről, a különféle kultúrák istenábrázolásáról. A két főszereplő nemcsak a keresztény és az iszlám vallás filozófiájában merül el, de sokat foglalkoznak az ókori görög istenekkel, Aatos még jelmezeket is készít magának, egyszer Hermészért, máskor Poszeidónért rajong. A címben is említett helyszín a játékidő második felére válik hangsúlyossá, addig lényegében bármelyik mai európai nagyváros kerületében játszódhatna a történet, azonban a brüsszeli terrortámadások következtében a naiv gyermeki eszmecserek a halállal való kíméletlen szembenézésbe torkollnak. A *Molenbeek istenei* attól lesz igazán optimista film, hogy a fiúk barátsága ezt a próbatételt is kiállja. Huhtanen egy pillanatra sem mozdít ki a gyerekek nézőpontjából. Aatos és Amin természetesen viselkednek a kamera előtt, a szülők pedig csak ritkán jelennek meg, ám akkor fontos szerep jut nekik. A rendező elegánsan érzékelteti, hogy a két nyitott gondolkodású, meglepően intelligens kisfiú remek nevelést kapott. A film egyik kulcsjelenetében Aatos az apjával beszélget, közvetlenül a 2016-os terrortámadást követően: a fiú, mivel az istenekkel és a túlvilági léttel kapcsolatos „kutatásai” ellenére sem tud mit kezdeni a halállal, saját

fantáziájából táplálkozva ad elő egy bizarr esti mesét heves kacagás közepette, az elbeszélés főként a robbanás következtében lerepülő végtagokra és roncsolódó emberi testekre összpontosít. A képen kívüli hangként érkező apai reakciók és hozzászólások példás szülői józanságról árulkodnak, és bár ennek a jelenetnek nincs közvetlen kifutása a filmben, Aatos későbbi viselkedéséből leszűrhető, hogy ez a beszélgetés sorsfordító volt számára, a történet végére mindkét fiú közelebb kerül a felnőtté váláshoz, melyhez barátságuk ad alapot.

Dina Naser is gyerekek köré építette fel egész estés dokumentumát, az *Apró lelkek (Tiny Souls)* ambiciózus vállalkozás: a rendező éveken át követ egy szír családot a jordániai Zaatari menekülttáborban, mely a világ legnagyobb, szíriaiak számára létrehozott létesítménye. Nasert az érdekli, mi történik azokkal a gyerekekkel, akik ezen a helyen kényszerülnek felnőni, az átmeneti menedékhelyen találnak maguknak barátokat és egy idő után jobban kötődnek a menekülttábori életükhöz, mint a maguk mögött hagyott otthonhoz. Az *Apró lelkek* a nagy család egyik cserfes lánygyermekét, Marwát teszi meg főszereplőnek, aki kilencévesen kerül a táborba, tehát már van fogalma arról, hogy az

ottani állapotok nem természetesek és érzelmeiktől túlfűtve tud nyilatkozni arról is, hogyan menekültek el Szíriából. A film 2012-től kezdve követi Marwa és testvérei sorsát és akárcsak a *Molenbeek istenei* esetében, itt is főképp a gyermeki nézőpont dominál. Ezt azok a jelenetek ellensúlyozzák, melyekben a rendező narrációját halljuk arról, mekkora erőfeszítések szükségesek az engedélykéréshez, valamint ahhoz, hogy újra és újra megtalálja a családot a nagy kiterjedésű menekülttáborban. A gyerekek, bár tisztában vannak azzal, hogy kamaszéveiket legnagyobbbrészt a Zaatari létesítmény kötelékében kénytelenek tölteni, képesek megélni fiatalságukat, ugyanazok a problémák foglalkoztatják őket, mint kortársaikat. Eleinte a fő kérdés, hogy kikkel játszanak együtt, később pedig már barátságok, majd szerelmek szövődnek a tábor falai között, miközben Naser és Marwa, valamint a család között szoros bizalmi kapcsolat alakul ki. Az *Apró lelkek* a rendhagyó megközelítésnek és az alkotói odaadásnak hála teljes képet ad a hatalmas kiterjedésű menekülttábor mindennapjairól és azokról a drámai pillanatokról, amikor a nagymama egy Skype-videóhívás során láthatja életében először (és lehet, hogy utoljára) legkisebb unokáját. •

Reeta Huhtanen:
Molenbeek istenei

